

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Германа Олександра Олександровича за темою: «Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Актуальність дисертаційного дослідження Германа Олександра Олександровича, обумовлена, насамперед, тим фактом, що в даний час продовжується пошук найбільш досконалої моделі здійснення митницями ДФС України державної митної справи, ефективних та раціональних форм і методів їх діяльності, що дозволять забезпечити поступальний економічний розвиток України в умовах інтеграції національної економіки. Складність вирішення поставленої задачі обумовлена не тільки всеосяжним впливом глобалізаційних процесів та умов розвитку національної економіки, а й тим фактором, що попри всі позитивні зрушення, вагомі кроки щодо реформування та модернізації сфери державної митної справи у світлі інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору, на жаль, не дозволили повністю вирішити питання формування єдиних поглядів та підходів при визначенні сутності та правової природи окремих основоположних категорій митної галузі. Вирішення ж цієї задачі можливо лише за умови поглибленого аналізу чинного законодавства, осмислення підходів, розроблених правовими доктринами та провідними правознавцями, вивчення правозастосовної практики митниць ДФС України.

Крім того, неврегульованість на правовому рівні окремих питань, які стосуються порядку здійснення посадовими особами митниць ДФС України митних формальностей щодо товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, а також наявність надзвичайно об'ємного та не систематизованого масиву нормативно-правових актів у сфері державної митної справи, досить негативно відображується на якості забезпечення митної безпеки та захисту економічних інтересів України,

посилює негативний вплив зовнішніх чинників на митну безпеку України, зокрема, сприяє збільшенню кількості суб'єктів, які прагнуть порушити митні правила, зростанню обсягів контрабандних товарів, зменшенню суми митних платежів, що стягуються митницями ДФС України.

Проблемним аспектом здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, є і посилення дисбалансу існуючої правової основи діяльності митниць ДФС України та нових завдань економічного розвитку держави. Пошук же раціональної моделі здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, представляє у цій ситуації важливий напрямок наукового пізнання.

Додаткового значення розгляду питань здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, надають суттєві зміни у законодавстві України з питань державної митної справи, пов'язані, насамперед, із набуттям чинності модернізованим Митним кодексом України 2012 р., та прийняттям новітніх порядків виконання митних формальностей, в яких здійснено спробу врахувати європейські норми та стандарти. При цьому, на жаль, у сфері державної митної справи при здійсненні посадовими особами митниць ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, щодо окремих питань, хоча й у частині, що не суперечить діючому законодавству, досі використовуються положення деяких нормативно-правових актів, які втратили чинність.

Таким чином, теоретична та практична значимість обраної теми, її недостатня теоретична розробленість та актуальність зумовили необхідність та важливість теоретичного обґрунтування та внесення науково аргументованих пропозицій та рекомендацій щодо подальшого удосконалення законодавства України з питань державної митної справи, що

стосується митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків та рекомендацій. Обравши в якості предмету дослідження митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів, автор цілком правомірно акцентував увагу на таких ключових аспектах проблеми, як визначення змісту та юридичних властивостей поняття автомобільних транспортних засобів, здійснення правової класифікації автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, встановлення особливостей комерційного та некомерційного (особистого) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України тощо. Особливої уваги приділено дослідженню наукових напрацювань щодо наукової концепції митних формальностей у сфері державної митної справи.

Автор поставив перед собою завдання, рішення яких можуть внести значні здобутки до адміністративної та митно-правової науки та практики удосконалення підходів до визначення поняття адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що свідчить про самостійність та комплексність проведеного дослідження. Зміст дисертаційної роботи свідчить про те, що дисертант впорався із поставленими завданнями, а саме: визначив стан наукових розробок стосовно порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей; охарактеризував поняття та особливості автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України; надав класифікаційну правову характеристику автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України; встановив особливості комерційного та некомерційного (особистого) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України; встановив особливості адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо

автомобільних транспортних засобів комерційного використання та особистого користування тощо.

Викладення матеріалу ґрунтується на глибокому системному аналізі законодавчих та інших нормативних актів, спеціальної наукової літератури. Дисертаційне дослідження містить отримані автором нові науково обґрунтовані результати у галузі науки адміністративного та митного права, які у сукупності розв'язують важливу наукову проблему удосконалення механізму здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Вдало застосовуючи діалектичний, логіко-семантичний, формально-логічний, структурно-функціональний та інші методи, дисертант робить достовірні і обґрунтовані висновки щодо змісту та юридичних властивостей поняття автомобільних транспортних засобів, сформованого на синтезі тлумачень норм міжнародно-правових актів та національного законодавства, з метою регулювання переміщення через митний кордон, особливостей типових процедур переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного використання та некомерційного (особистого) користування, а також проблем, пов'язаних із визначенням змісту поняття «митні формальності» та визначенням особливостей автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Наукова новизна і практична значущість одержаних результатів. Наукова новизна даного дисертаційного дослідження обумовлюється в першу чергу тим, що воно по суті стало першим у вітчизняній науці цілісним дослідженням специфіки митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, що переміщуються через митний кордон України.

Безпосередньо наукова новизна отриманих автором дисертації результатів, зокрема, полягає у тому, що:

автором визначено зміст та юридичні властивості поняття автомобільних транспортних засобів, сформованого на синтезі тлумачень

норм міжнародно-правових актів та національного законодавства, з метою регулювання переміщення через митний кордон;

автором здійснено правову класифікацію автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України за ознаками, що впливають на застосування митного законодавства;

автором запропоновано поняття адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей як сукупності методів, засобів і механізмів, диференційованих на систему послідовних, взаємопов'язаних етапів, які виконуються органами митного спрямування ДФС України з метою реалізації комплексу визначених законодавством України заходів зі здійснення державної митної справи;

автором проведено комплексний аналіз митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування на підставі таких критеріїв, як: мета переміщення, напрям переміщення, наявність митних пільг, а також комплексний аналіз митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного використання, які обумовлюються застосуванням специфічного документального забезпечення.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення. У цьому аспекті результати дослідження, по-перше, можуть бути використані у науково-дослідницькій сфері для подальшого розгляду проблем правового регулювання митних формальностей у сфері державної митної справи.

По-друге, результати можуть запроваджуватись у правотворчу діяльність – при підготовці змін та доповнень до Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи.

По-третє, окремі пропозиції сприятимуть підвищенню ефективності здійснення митницями ДФС України митних формальностей – для

поліпшення та удосконалення практичної діяльності у сфері державної митної справи.

Оцінка змісту дисертації. Структура роботи є вдалою та охоплює розгляд питань від загальних до спеціальних, причому автор чітко розглядає теоретико-методологічні засади здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, порядок здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного використання, а також порядок здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування. Зміст дисертаційного дослідження обумовлений поставленою метою та дослідницькими завданнями. В дисертації в логічній послідовності розкрито основні аспекти теми, зроблено відповідні висновки та надано рекомендації.

Роботу написано зрозумілою і доступною мовою. Автор досить обґрунтовано критикує положення чинного законодавства України з питань державної митної справи, дискутує із приводу наукових думок, проте ця критика та дискусія носить конструктивний характер, дозволяє глибше зануритися в суть досліджуваних категорій.

Перший розділ дисертації присвячено аналізу наукової концепції митних формальностей у сфері державної митної справи, поняття та особливостей автомобільних транспортних засобів, а також дослідженню категорій «комерційне» та «некомерційне (особисте)» переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України, що в більшій мірі має теоретичне спрямування. Слід відзначити, зроблений автором ґрунтовний аналіз концепції діяльності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами. Аналіз відповідних наукових розвідок в цій сфері дозволив дійти висновку, що фактично, митні формальності визначаються процесуальними нормами законодавства України з питань державної митної справи, метою їх здійснення є практична реалізація норм матеріального права, а їх зміст у

кожному конкретному випадку залежить від: 1) мети переміщення; 2) засобу переміщення; 3) способу переміщення (підрозділ 1.1. дисертації).

Позитивним аспектом роботи є спроба автора провести класифікацію автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, за ознаками, що впливають на застосування митного законодавства: мета переміщення, призначення (вантажні, вантажопасажирські, пасажирські, спеціальні автомобільні транспортні засоби та «багатоцільові автомобільні транспортні засоби»), загальна кількість коліс та тягових коліс, кількість осей, тип двигуна, тип шасі, приналежність [загальні (особисті, державні та комерційні) та військові], вантажопідйомність (особливо малої; малої; середньої; великої та особливо великої вантажопідйомності) (підрозділ 1.2. дисертації).

Крім того, розглядаючи питання комерційного та некомерційного (особистого) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України, автором здійснено розмежування понять «призначення» автомобільних транспортних засобів як відповідних конкретних цілей та/або робіт (операційних дій), для виконання яких застосовується/використовується такий автомобільний транспортний засіб, та «використання» автомобільних транспортних засобів як технологічних та/або технічних процесів експлуатації автомобільних транспортних засобів із їх енергетичними ресурсами (бензином, дизельним паливом, мастильними матеріалами тощо), потужностями, пристроями, обладнанням, устаткуванням та комплектуючими до них.

Розглядаючи питання правових особливостей здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, які мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (підрозділ 2.1. дисертації), автор цілком вірно розкриває принципи функціонування системи МДП: надійність автомобільних транспортних засобів та контейнерів, забезпеченість міжнародною системою гарантій,

супроводження вантажів визнанням усіма державами-учасницями Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП митним документом, визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, всіма країнами транзиту та призначення, контрольований доступ до процедури МДП.

Особливий інтерес представляє уніфікація проблем здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного використання.

Досить ґрунтовно автором досліджено і питання здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування. При цьому, автором досить виважено розкрито правові засади пільгового митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України (підрозділ 3.2) та митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів, які тимчасово ввозяться громадянами на митну територію України/вивозяться за межі митної території України (підрозділ 3.3). Крім того, на тепер особливої уваги заслуговує проведений автором аналіз нормативно-правового регулювання переміщення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим (підрозділ 3.4).

Уваги заслуговують зроблені в дисертаційному дослідженні пропозиції щодо вдосконалення законодавства України з питань державної митної справи, а саме: доповнити главу 28 Митного кодексу України статтею 195¹ «Загальні положення щодо пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами», доповнити главу 33 Митного кодексу України статтею 222¹ «Граничні часові нормативи проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску для автомобільного сполучення».

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних

результатів дисертаційної роботи (с. 177–184). Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Зауваження і дискусійні положення. Не дивлячись на взагалі позитивне враження від дисертаційного дослідження та позитивно оцінюючи його, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі недоліки роботи та висловити певні зауваження.

1. На сторінках дисертаційного проекту (наприклад, стор. 21, 22, 45, 114, 135, 159, 176, 177) автор постійно вказує в контексті митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів такі тематичні словосполучення як «комерційне використання», «некомерційне використання» та «особисте користування». Хотілось би запитати у автора: розмежування понять автомобільні транспортні засоби «некомерційного використання» та «особистого користування» є обґрунтованим свідомим розмежуванням таких автомобільних транспортних засобів?

2. При формулюванні мети дослідження (стор. 18) автором зазначено: «...визначити специфіку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів ...». Про яку специфіку йде мова? Про специфіку у порівнянні з митними формальностями взагалі або у порівнянні зі специфікою митних формальностей щодо інших видів транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України?

3. Здається дискусійним висновок автора про те, що проблемним аспектом переміщення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим є вимога їх реєстрації на території відповідної країни (підрозділ 3.4 дисертації). Хотілось би почути більш детальне обґрунтування зазначеної проблематики.

4. Аналізуючи змістовну складову тимчасового ввезення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування на митну територію України (п.п. 3.3 – стор. 145–163 дослідження), автор зазначає, що

«...МК України встановлено вимогу щодо використання тимчасово ввезених автомобільних транспортних засобів особистого користування винятково громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну для власних потреб... Проте приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення дали поштовх до використання автомобільних транспортних засобів приватного користування третіми особами. Однак такі особи повинні мати відповідний дозвіл користувача права на тимчасове ввезення, а передача права на тимчасове ввезення дозволяється на запит договірної сторони лише за умови реєстрації автомобільних транспортних засобів приватного використання на території, що не є територією тимчасового ввезення, на ім'я особи, яка зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення». Ким і як наразі (і чи взагалі) вирішуються питання, пов'язані із передачею права на тимчасове ввезення?

Але, необхідно зазначити, що висловлені зауваження не знижують високий рівень дослідження та його позитивну оцінку.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Германа О.О. є завершеною та самостійною науковою працею, що містить не захищені раніше положення, в якій автором отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі адміністративного та митного права, що у сукупності вирішують важливе наукове завдання здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів.

Дисертація відзначається високим науково-теоретичним рівнем, глибиною розробки наукової проблеми, новизною підходу до вирішення поставлених наукових завдань і обґрунтованістю сформульованих практичних рекомендацій.

Робота повністю відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Результати дослідження достатньо повно і широко висвітлено у семи наукових публікаціях автора. Апробація отриманих результатів на

міжнародних науково-практичних конференціях підтверджує актуальність та ґрунтовність виконаного дослідження.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Германом О.О. дисертаційного дослідження. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

ВИСНОВОК: Дисертація та автореферат Германа Олександра Олександровича «Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів» виконані на належному науковому рівні, відповідають вимогам МОН України, а також п.п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій та відповідають паспорту обраної спеціальності, а її автор – Герман Олександр Олександрович на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

В.Я. НАСТЮК

